

آمریکای لاتین؛ بازار تازه ای برای پهپادهای ایرانی

امل مختار

پژوهشگر امور آمریکای لاتین

چکیده

پهپادهای ایرانی در چندین جنگ از جمله، جنگ اوکراین و نیز درگیریهای غیر مستقیم میان ایران و دشمنان آن در خاورمیانه یعنی ایالات متحده و اسرائیل، عملاً امتحان خود را پس می دهند. همین امر سبب می شود که تقاضا برای صنایع پهپادی پیشرفته ایران افزایش یافته و به توسعه و رونق این صنعت مهم ایران کمک شایانی می کند. این مسأله مخصوصاً در سایه رفع محدودیتهای فروش تسلیحاتی ایران، یک منبع تهدید جدی به شمار می رود. در این میان، یکی از بازارهای پرتقاضا برای این پرنده های بی سرنشین کشورهای آمریکای جنوبی هستند؛ مخصوصاً کشورهایی که دولتهای چپگرای آنها با ایران رابطه خوبی دارند. در اینجا سؤالات چندی مطرح است از جمله اینکه: پرنده های بی سرنشین ایرانی در بازار پهپادی جهان دارای چه امتیازاتی هستند؟ دلیل افزایش تقاضای کشورهای آمریکای لاتین برای این پهپادها چیست؟ همکاری در این زمینه چه منافع متقابلی برای طرفها به ارمغان دارد؟ و در نهایت، این همکاری چه پیامدهایی برای ایران و این کشورها به دنبال دارد؟

کلید واژگان

ایران، آمریکای لاتین، پهپادهای ایرانی، ائتلاف نظامی، ونزوئلا، کوبا، بولیوی، برزیل

به نظر می‌رسد دیپلماسی فعال ایران در فضای منطقه ای و خارج از آن مخصوصاً در هر جایی که برای برقراری روابط با هدف مقابله با آمریکا و کاهش فشار تحریمها فرصتی وجود داشته باشد، یک الگوی ثابت و تغییرناپذیری در سیاست خارجی ایران است. نفوذ ایران و تقویت روابط با کشورهای آمریکای لاتین و مخصوصاً دولتهای چپ‌گرای ضد آمریکایی، مسأله ای تأمل برانگیز است. امروز همکاری میان ایران و متحدان آن در آمریکای لاتین از سطح مناسبات دیپلماتیک، فرهنگی و تجاری فراتر رفته و به امضای قراردادهای نظامی رسیده است و ایران سازوبرگ نظامی و مخصوصاً تجهیزات پهبادی به کشورهای این منطقه می‌فروشد.

قبلاً، ایران تنها به چندین متحد خود در خاورمیانه پهباد می‌فرستاد اما اکنون دامنه فروش پهبادها را افزایش داده و به کشورهای و گروههای دیگری در مناطق مختلف جهان پهباد می‌فروشد؛ به ویژه بعد از اینکه پهبادهای ایرانی امتحان خود را در جنگ اوکراین پس داده اند و پیشرفته تر شده اند. اکنون دیگر ایران فقط صادر کننده منطقه ای نیست بلکه در سطح جهان به عنوان منبعی برای صادرات سلاحهای پیشرفته مطرح است و می‌بینیم که پرنده های بی سرنشین با برد بیش از ۱۰۰۰ کیلومتر را به کشورهای متعددی از بلاروس در اروپای شرقی گرفته تا ونزوئلا در آمریکای جنوبی صادر می‌کند.

افزایش تقاضا برای جنگ افزارهای ایرانی و مخصوصاً افزایش همکاری نظامی و تقاضا برای خرید سازوبرگهای نظامی ایران از سوی کشورهای آمریکای لاتین نگرانیهای ایالات متحده را برانگیخته است؛ چرا که این کشورها حیاط خلوت منافع و امنیت ملی آمریکا به شمار می‌روند.

در طول پنج سال گذشته پهبادهای ساخت ایران در تمامی جنگها مورد استفاده قرار گرفته و نتیجه جنگ را تغییر داده اند. در این پژوهش، به

تحول در تولید و فروش پهپادهای ایرانی و همچنین دلایل گسترش گستره حضور پهپادهای ایرانی پرداخته می شود. افزایش سطح روابط ایران با آمریکای لاتین و روند سریع ارتقای روابط به همکاری نظامی در سایه ایدئولوژی جریان چپگرای حاکم در بسیاری از کشورهای منطقه مورد بررسی قرار می گیرد. و منافع هر دو طرف از تقویت همکاری نظامی را مشخص می کند و در نهایت، پیامدهای این رشد سریع در تولید و توزیع پهپادها در درگیریهای مسلحانه - مخصوصا در مورد پهپادهای ایرانی - را مورد کنکاش قرار می دهد.

نخست: علت و اهمیت پیشرفت ناوگان پهپادی ایران

بر اساس گزارش سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا ایران در اوایل سال ۲۰۲۲ میلادی، بزرگترین زرادخانه موشکی و پهپادی در خاورمیانه را در اختیار داشته است و بنابراین در هر جنگی که وارد شود می تواند به طور تعیین کننده ای تأثیرگذار باشد. همچنین ایران برای افزایش صادرات تجهیزات پهپادی خود، برای یافتن مشتریان بیشتر از منطقه خاورمیانه فراتر رفته و حتی از محدوده دولتها نیز فراتر رفته و در میان بازیگران غیر دولتی نیز مشتریانی دارد. مؤسسه مطالعات جنگ که مقر آن در واشنگتن است، در گزارشی در ۲۰ جولای ۲۰۲۳ میلادی نوشت که یک فرمانده پیشین سپاه پاسداران در اکتبر ۲۰۲۲ میلادی با افتخار اعلام کرد که ۲۲ کشور از جمله الجزایر، ارمنستان، صربستان، تاجیکستان و ونزوئلا رسماً درخواست خرید پهپاد از ایران کرده اند. همچنین احداث کارخانه های تولید پهپادهای ایرانی در کشورهای متحد ایران نیز به سرعت در حال افزایش است^(۱)

آنچه دسترسی ایران به این فناوری پیشرفته را ممکن ساخت و ایران توانست موشکهای بالستیک و پرنده های بی سرنشین پیشرفته را با قیمت ارزان در داخل کشور تولید کند، همانا شرایط سختی بود که ایران در طول هشت

سال جنگ با عراق در دهه هشتاد میلادی تجربه کرد. ایران در طول این جنگ نتوانست سلاحهای پیشرفته ای به دست آورد، و تنها از نظام اسد در سوریه و نظام قذافی در لیبی موشک های قدیمی می خرید. و با استفاده از نیروی متخصص بومی، توانست جنگ افزارهای خاص خود را با هزینه کمتری در داخل تولید کند که در رأس آنها خط تولید پهپادهای ایرانی قرار دارد تا جایکه بنا بر گزارش ناتو، امروز ایران در صادرات اسلحه از کشورهای چون روسیه نیز پیشی گرفته است^(۲)

جیمز راجرز مدیر اجرایی مؤسسه سیاست گذاری فناوری کرنل می گوید: “تقاضاها برای پرنده های بی سرنشین ایرانی به طور بی سابقه ای در حال افزایش است.” جنگ روسیه و اوکراین فرصتی بود که فناوری پهپادی ایران توجه و تقاضای بسیاری از کشورها را به خود جلب کرد. پهپادهای شاهد ۱۳۶ و ۱۳۱ در تحقق اهداف نظامی، از خود توان بالایی نشان دادند.

در پی ممنوعیتی که از سوی ایالات متحده بر مبادلات تجاری میان روسیه و ایران و مخصوصا در زمینه صادرات تسلیحات اعمال شده است، خط تولید پهپادهای ایرانی در داخل کشورهایی چون روسیه و بلاروس راه اندازی شده است یعنی ایران به جای صادرات محصول نهایی پهپاد، فناوری پهپاد و تیم متخصص ایرانی در زمینه تولید و آموزش ساخت تجهیزات پهپادی را به کشورهای مقصد می فرستد. در ونزوئلا، این رویکرد از ۱۲ سال قبل یعنی از اواخر دوره هوگو چاوز آغاز شد و یک خط تولید پهپادهای ایرانی در داخل ونزوئلا راه اندازی شد. ایران از سال ۲۰۲۱ سامانه هواپیماهای بی سرنشین را در اختیار اتیوپی قرار داده است. بعد از شعله ور شدن جنگ داخلی میان ارتش و نیروهای واکنش سریع سودان، پهپادهای ایرانی به این کشور نیز راه یافت. و ما اکنون شاهد افزایش حضور سامانه های پهپادی ایرانی در کشورهای آمریکای لاتین هستیم^(۳)

با اینکه ایران تنها کشوری نیست که پهپادهای تولیدی خود را به دیگر کشورها صادر می کند، اما دیپلماسی فعال ایران برای بازاریابی محصولات خود در مناطق وسیع جغرافیایی و خارج از محدوده خاورمیانه به گونه ای که حتی بازیگران غیر دولتی را نیز به این سلاح مجهز می کند، می تواند درگیرهای نظامی در مناطق مختلف جهان را وارد فاز تازه ای کند. در اینجا این سؤال مطرح می شود که نقطه قوت و کارآیی تهدید پهپادهای ایرانی کجاست؟ برای پاسخ به این سؤال به موارد زیر می پردازیم

یک. تاکتیک زنبوری (سوارم)

وجه تمایز هواپیماهای بی سرنشین ایرانی در مقایسه با پهپادهای مشابه غربی کم هزینه بودن آنها و همچنین گستردگی نقشه پراکندگی آنها است که مناطق، کشورها و بازیگران متعددی این تجهیزات ایرانی را خریداری کرده اند.

به طور خلاصه می توان گفت که بخشی از سیاست دفاعی ایران در رویارویی گسترده با ایالات متحده همان تاکتیک زنبوری (Swarming Tactic) است که با به کارگیری پهپادهای تولیدی متنوع خود دنبال می کند. از این رو، ایران برای بازاریابی پرنده های بی سرنشین خود در گستره جغرافیایی وسیعی مخصوصا در میان کشورها و بازیگران غیر دولتی که برای آمریکا و اسرائیل تهدید مستقیم به حساب می آیند، دیپلماسی فعالی در پیش گرفته است.

دو. تنوع پرنده های بی سرنشین ایرانی

از مهمترین پهپادهای ایرانی می توان به ابابیل-۳، مهاجر-۶، صاعقه، شاهد، اچ-۱۱۰، فطرس، کرار، کمان-۲۲ اشاره کرد. از این میان، پهپاد شاهد به خاطر نقش آفرینی در جنگ جاری اوکراین، بیش از سایر پهپادهای ساخت ایران توجه رسانه های بین المللی را به خود جلب کرده است. گزارشهای صادره از نیروی هوایی اوکراین در اواخر ۲۰۲۳

حکایت از آن دارد که روسیه در طول دو سال جنگ تعداد ۳۷۰۰ فروند از پهپادهای شاهد را علیه اوکراین استفاده کرده است.

روزنامه های امریکایی و اسرائیلی نیز گزارش داده اند که گروه انصار الله حوثی در حملات خود به دریای سرخ و ایلات از پهپاد شاهد- ۱۳۶ کار گرفته اند. همچنین در پی حمله اسرائیل به غزه، شبه نظامیان شیعی مسلح در منطقه، در حملات خود به پایگاههای آمریکایی در عراق، سوریه و اردن از پهپاد ایرانی شاهد استفاده کرده اند^(۴)

سه. فروش پهپادهای ایرانی از نگاه قانون

بعد از امضای برجام در سال ۲۰۱۵ میان ایران و کشورهای ۱+۵ (ایالات متحده به علاوه روسیه، چین، بریتانیا، فرانسه، آلمان)، شورای امنیت قطعنامه ۲۲۳۱ را صادر کرد که به موجب آن صادرات موشکهای بالستیک و پهپادهای ایران که توانایی برد بیش از ۳۰۰ کیلومتر و حمل بیش از ۵۰۰ کیلوگرم را دارند، تا سال ۲۰۲۰ ممنوع شد. یعنی اینکه تمام معاملات در این زمینه که از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۰ میان ایران و کشورهای و گروههای شبه نظامی انجام شده، بر خلاف قطعنامه سازمان ملل صورت گرفته است. اما بعد از اکتبر ۲۰۲۰ تمامی معاملات ایران در این زمینه کاملاً قانونی است^(۵). ولی از آنجا که ایران و بسیاری از خریداران این سازوبرگ نظامی مانند روسیه و ونزوئلا همچنان تحت تحریمهای آمریکا هستند، ایران به خاطر محدودیتهای مالی بین المللی در تعاملات مالی این معاملات و دریافت درآمد حاصل از صادرات با مشکل روبرو است.

چهار. جنگ روسیه و اوکراین میدان جولان پهپادهای ایران

روسیه مهمترین صادر کننده تسلیحات به بسیاری از کشورهای جنوب جهان بود. اما جنگ اوکراین علاوه بر تحریمهایی که برای روسیه به دنبال داشت، سبب شد که انبارهای تسلیحاتی روسیه نیز تهی شود. از این رو، در یک شرایط بی ثبات، جهان شاهد خلأ در بازار اسلحه و

سازوبرگ نظامی بود. در نتیجه، کشورهای که قبلاً تجهیزات تسلیحاتی خود را از روسیه تأمین می کردند، اکنون ایران را بهترین گزینه می دانند. علاوه بر آن، ممکن است ایران و روسیه که هر دو از ظرفیت بالایی در زمینه تولید سلاحهای متعارف برخوردارند، با توجه به شرایط کنونی، طرحی مبنی بر فروش متقابل تسلیحات میان خود را روی دست گیرند^(۱)

با ورود پهپادهای ایرانی به میدان جنگ، این پرنده ها عملاً آزمون خود را پس داده اند تا هم نقاط ضعف آنها برطرف گردد و هم اینکه زمینه برای معرفی و فروش آنها به کشورهای بیشتری فراهم گردد. بعد از حمله روسیه به اوکراین، ایران با صادرات پهپادهای شاهد ۱۳۶ به روسیه موافقت کرد و برای اولین بار در پاییز ۲۰۲۲ میلادی بود که این پهپادها در جنگ علیه اوکراین مشاهده شد. در ظرف چند هفته، پهپادهای شاهد به طور گسترده ای در جنگ علیه اوکراین استفاده شد. پهپادهای شاهد ۱۳۶ با بدنه ای سبک وزن ساخته شده از الیاف کربن، قابلیت پرواز تا ۱۵۰۰ مایل را نیز دارند. و روسیه می تواند برای حمله به شهرهای اوکراین، این پهپادها را از بلاروس در شمال و یا از شهرهای اشغالی در جنوب به پرواز در آورد. این پهپادها می توانند ۲۰ تا ۴۰ کیلوگرم یعنی دو برابر شاهد- ۱۳۱ مواد منفجره با خود حمل کنند که این مقدار برای تخریب ساختمانها و سازوبرگ نظامی کاملاً کارساز است. در ماه نوامبر ۲۰۲۲ روسیه با ۷۵ فروند پهپاد شاهد- ۱۳۶ به کی یف حمله کرد که پدافند هوایی اوکراین توانست اکثر آنها یعنی ۷۱ فروند را شکار کند. ذکر این نکته نیز لازم است که ایران با تحلیل نتایج عملیات پهپادی در جنگ روسیه و اوکراین پهپاد شاهد را ارتقا داد و با بهره گیری از موتور جت، در نوامبر ۲۰۲۳ از نسخه ای پیشرفته تر با نام شاهد- ۲۳۸ رونمایی کرد. این کلاس جدید قادر است با سرعتی فراتر از شاهد- ۱۳۶ پرواز کند.

گفته می شود که در ماه ژانویه ۲۰۲۴ از این کلاس جدید شاهد در جنگ اوکراین استفاده شده است^(۷)

از آنچه بیان شد چنین برداشت می شود که جنگ جاری روسیه و اوکراین نه تنها زمینه رونق بازار پهپادهای ایرانی را فراهم ساخت بلکه به ایران امکان داد تا با مطالعه عملکرد تجهیزات پهپادی خود در یک جنگ واقعی، در صدد توسعه این صنعت برآید.

دوم: دولتهای چپگرا به عنوان دروازه ای برای ائتلافهای نظامی با ایران در نیمکره غربی

در طی سالیان درازی، ایالات متحده همواره تلاش می کرد تا جلوی نفوذ نظامی کشورهای دیگر در آمریکای لاتین را بگیرد. بحران موشکی کوبا در اکتبر ۱۹۶۲ در دوران جنگ سرد، نزدیک بود به جنگ هسته ای میان ایالات متحده و اتحادیه جماهیر شوروی منجر شود. بحران موشکی کوبا به خاطر مقاومت ایالات متحده در برابر حضور نظامی اتحادیه جماهیر شوروی در آمریکای لاتین و مشخصا در کوبا به وجود آمد. بعد از تحولات دموکراتیک که احزاب چپگرا در بسیاری از کشورهای آمریکای لاتین کرسی ریاست جمهوری را در اختیار گرفتند، امروز ایران در نزدیکی ایالات متحده آمریکا حضور تجاری، فرهنگی و نظامی خود را رقم زده است^(۸)

پس از آنکه هوگو چاوز در سال ۱۹۹۹ در ونزوئلا به ریاست جمهوری رسید، جریانهای چپگرا در کشورهای آمریکای لاتین نیز یکی پس از دیگری قدرت گرفتند. و در سال ۲۰۰۳ دولت لولا داسیلوا در برزیل و نستور کرشنر در آرژانتین به قدرت رسیدند. و بدین سان دولتهای چپگرا در کشورهای چیلی، نیکاراگوئه، بولیوی، اکوادور و غیره به قدرت رسیدند به گونه ای که دهه اول قرن بیست و یک به رنگ سرخ^(۹) کشورهای آمریکای لاتین شهرت یافت. این دوره با دوره ریاست جمهوری محمود احمدی نژاد در ایران همزمان بود. با توجه به سیاست خارجی فعال احمدی

نژاد و همچنین، رویکرد چپگرایانه آمریکای لاتین در مقابله با سلطه آمریکا و سرگرم بودن ایالات متحده در جنگهای خاورمیانه، این دوران، برای تعمیق روابط همکاری و حضور ایران در کشورهای منطقه آمریکای لاتین یک دوران طلایی بود. همکاری تجاری، حضور فرهنگی و هماهنگی سیاسی در بالاترین سطح برقرار شد. و در طول این بیست سال، زمینه های همکاری در حوزه نظامی میان ایران و برخی از کشورهای آمریکای لاتین فراهم شد که البته این همکاری با همه کشورها در یک سطح نبوده است. اکنون همکاری نظامی ایران با کشورهای آمریکای لاتین و مخصوصاً همکاری در زمینه فناوری پهپادی ایران را مورد بررسی قرار می دهیم:

یک. ونزوئلا

در اواخر سال ۲۰۲۲ و در جریان سفر نیکولاس مادورو به تهران، هر دو کشور تأکید کردند که در بخش دفاعی در جبهات بزرگی با یکدیگر همکاری دارند. مادورو در جریان این سفر خطاب به همتای ایرانی خود گفت: "به باور من دوستی خدشه ناپذیر میان ما، برای آینده دو ملت تقویت خواهد شد"^(۱)

با وخامت بحران اقتصادی و سیاسی در ونزوئلا که در سال ۲۰۱۹ به اوج خود رسید، خوان گوایدو رئیس پارلمان ونزوئلا خود را به جای رئیس جمهور منتخب مادورو رئیس جمهور قانونی کشور اعلام کرد و ایالات متحده نیز او را به رسمیت شناخت و دارایی های ونزوئلا در خارج بلوکه شد، از آن تاریخ به بعد ونزوئلا و ایران که عملاً روابط مستحکمی داشتند، وارد فاز تازه ای یعنی وارد یک شراکت راهبردی شدند که برای هر دو طرف سودمند باشد. و از این طریق تلاش کردند مانع از آن شوند که بحران کمر شکن اقتصادی، کمبود کالاهای اساسی، ناتوانی دولت و نهادهای دولتی در انجام وظایف خود و همچنین افزایش شمار آوارگان

فراری از ونزوئلا و پافشاری دولت ترامپ بر حمایت از کودتای گوایدو برای شکست مادورو و چاوزیسم، منجر به فروپاشی نظام مادورو شود. سال ۲۰۲۰ شاهد همکاری تجاری بزرگی میان تهران و کاراکاس بود به گونه ای که ایران ۲,۳۵ میلیون بشکه بنزین را در مقابل دریافت ۹ تن طلا به قیمت ۵۰۰ میلیون دلار برای نظام مادورو فرستاد. در آن زمان بسیاری از تحلیلگران بر این باور بودند که این همکاری تجاری، یک بُعد نظامی نیز دارد.

در ۶ نوامبر ۲۰۲۰ مادورو از تشکیل یک کمیته علمی نظامی در درون نیروهای مسلح ونزوئلا برای به روز رسانی سامانه های تسلیحاتی این کشور خبر داد. هرچند که مادورو مشخص نکرد که کدام سامانه های نظامی به روز رسانی می شوند، اما او گفت که این کمیته از مستشاران چینی، روسی و ایرانی مدد می گیرد. به احتمال زیاد، توافق راهبردی ۲۵ ساله تهران و پکن و همچنین تمدید قرارداد تسلیحاتی با مسکو به مدت ۲۰ سال دیگر، به سود کمیته دفاعی جدید ونزوئلا است و زمینه ایجاد یک نیروی نظامی چند ملیتی در ونزوئلا را فراهم می کند تا از نظام مادورو محافظت کند. به نظر می رسد که ایران ستون فقرات این نیروی نظامی چند جانبه است که هم از طریق هوایی و هم دریایی با این کشور ارتباط دارد. و این امر سبب می شود که شراکت راهبردی با نظام مادورو موفق ترین سرمایه گذاری ایران در خارج از خاورمیانه باشد^(۱۱)

در سال مالی ۲۰۲۲-۲۰۲۳ بیشترین حجم صادرات ایران به آمریکای لاتین به ونزوئلا صورت گرفت که ارزش این صادرات به ۱۱۸ میلیون دلار آمریکایی رسید. در مقابل، ارزش واردات ایران از ونزوئلا نیز به ۸۱۶ هزار دلار آمریکایی رسید. این ارقام نشان می دهد که حجم تجارت دوجانبه میان طرفین نسبت به یک سال قبل از آن، به میزان ۲۰۰ درصد افزایش

داشته است^(۱۲). داده های شرکتهای کامودیتی اینتلیجنس و کیپلر حاکی از آن است که ایران تا ژانویه ۲۰۲۳ میزان ۲۸ میلیون بشکه گاز فشرده به ونزوئلا فرستاده است^(۱۳)

هرچند که این شرکتهای تجاری و نظامی، تحریمهای آمریکایی و بین المللی علیه ایران را به دنبال داشت، اما به شرکتهای مرتبط با سپاه پاسداران فرصت داد تا علی رغم تحریمها، حضور خود را در خارج از مرزهای ایران تثبیت کنند. به عنوان مثال، شرکت صنایع شیمیایی پارچین در قطعنامه ۱۷۴۷ شورای امنیت به عنوان یک نهادی که در توسعه سلاحهای هسته ای ایران نقش دارد، معرفی شد. و شرکت ایرانی هوایی قدس Qods Aviation اکنون در جوار پایگاه هوایی ال لیبرتادور در ماراکای در استان آراگوا ونزوئلا به آموزش ارتش ونزوئلا و آموزش در زمینه مونتاز پهپاد فعالیت دارد^(۱۴)

و تاکنون ونزوئلا تنها کشوری است که پهپادهای رزمی را در اختیار دارد. در ماه مارس ۲۰۲۱ نیروهای مسلح ونزوئلا با استفاده از این پهپادها، مقر شورشیان نیروهای مسلح انقلابی کلوبیایی در استان ابوری هم مرز با کلمبیا را بمباران کرد.

هرچند که مقامات ونزوئلا هرگز استفاده از پهپادهای جنگی را در این واقعه تأیید نکرده اند اما چند ماه بعد از این ماجرا و در یک رژه نظامی دولت مادورو از پهپادهای تهاجمی رونمایی کرد.

در این رژه نظامی از چندین نوع پهپاد ارتش ونزوئلا رونمایی شد که مراحل طراحی و ساخت آنها در داخل ونزوئلا صورت گرفته است که در اینجا به آنها اشاره می کنیم

- آنتونیو خوزه دو سوکره ۱۰۰ (ANSU ۱۰۰)، با توانایی در زمینه های رصد، شناسایی و حمله با قابلیت ضد تانک و ضد نفر.

- آنتونیو خوزه دو سوکره (200 ANSU)، با قابلیت رادارگریزی، رصد دقیق، شناسایی و تهاجم که توانایی تخریب پدافند هوایی دشمن را دارد. بسیاری از کارشناسان بر این باورند که پهپاد (100 ANSU) در واقع، نسخه پیشرفته‌ای از پهپاد مهاجر- 2 است که ونزوئلا توانست در سال 2007 در زمان چاوز بر اساس یک توافقنامه با ایران تعداد 12 فروند پهپاد را مونتاژ کند. در سال 2010 تصاویر ماهواره‌های آمریکایی از خط تولید پهپاد مهاجر- 2 در درون شرکت تولید اسلحه و مهمات ونزوئلا (Cavim) پرده برداشت. در ژوئن 2012، چاوز در یک برنامه تلویزیونی برای اولین بار از پهپادهای مهاجر 2 رونمایی کرد که تمامی کادر فنی این پروژه در ایران آموزش دیده بودند

در سال 2020 مادورو در یک سخنرانی تلویزیونی گفت که ونزوئلا پهپادهای رزمی چند منظوره تولید خواهد کرد. او گفت که در ساخت بدنه این تجهیزات از آلومینیوم ونزوئلایی استفاده می‌شود و این تجهیزات با هدف صادرات تولید می‌شود⁽¹⁵⁾

از سویی دیگر، در جریان تنش مرزی میان ونزوئلا و گویان بر سر منطقه مورد مناقشه اسکیبو⁽¹⁶⁾ در 28 دسامبر 2023، مشخص شد که ونزوئلا شناورهای جنگی ساخت ایران موسوم به شناور ذوالفقار را در اختیار دارد. این شناورهای گشت زنی تندروری هستند که سرعت آنها به 52 نات در ساعت می‌رسد.

با اینکه رؤسای جمهور ونزوئلا و گویان در اواسط دسامبر 2023 از توافق خود مبنی بر عدم به کارگیری زور علیه یکدیگر خبر دادند، اما مادورو در 28 همان ماه با برگزاری رزمایش نظامی حدود 5600 سرباز را به منطقه اسکیبو اعزام کرد و این اقدام را پاسخی به رفتار تحریک آمیز انگلیس خواند که کشتی جنگی اچ ام اس ترند را به گویان فرستاده است⁽¹⁷⁾

دو. بولیوی

پایان تحریم تسلیحاتی تهران در اکتبر ۲۰۲۰ با بازگشت اوو مورالس رئیس جمهور سوسیالیستی پیشین بولیوی از تبعید به کشور خود، همزمان شد. او به نمایندگی از لوئیس آر سه رئیس جمهور سوسیالیست کنونی برای امضای توافقنامه دفاعی کنونی میان تهران و لاپاز با مقامات ایرانی در کاراکاس دیدار کرد^(۱۸)

مورالس یک سوسیالیست و شدیداً ضد آمریکایی بود به گونه ای که خود را «کابوس واشنگتن» خوانده بود. او در جریان اولین سفر خود به تهران در سال ۲۰۰۸، ایران و بولیوی را دو کشور دوست و انقلابی خواند که با سلطه آمریکا مخالف هستند. در دوران مورالس، بولیوی در محافل بین المللی آشکارا از ایران حمایت می کرد. رویکرد لاپاز در سازمان ملل برای دو دهه این بود که یا از قطعنامه های سالانه علیه ایران حمایت می کرد و یا به آن رأی ممتنع می داد، اما از سال ۲۰۰۹ این رویکرد را تغییر داد و با تمامی قطعنامه های ضد ایرانی مخالفت کرد. از سال ۲۰۱۰ بولیوی از برنامه هسته ای ایران نیز حمایت کرد. اما در فاصله سالهای ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ که جنین آنیز رئیس جمهور راستگرای طرفدار ایالات متحده به جای مورالس به قدرت رسید و سفارت بولیوی در ایران را بست، روابط دو کشور به سردی گرایید. اما با به قدرت رسیدن لوئیس آر سه رئیس جمهور سوسیالیست روابط دو کشور به سرعت بهبود یافت. در سال ۲۰۲۳ تهران و لاپاز شراکت خود را تقویت کرده و توافقنامه دفاعی مشترک امضا کردند^(۱۹)

در ۲۰ جولای ۲۰۲۳، وزرای دفاع ایران و بولیوی در خصوص همکاری در زمینه های مشترک یادداشت تفاهمی امضا کردند. نظر به اینکه طرفین محتوای این یادداشت تفاهم را علنی نکرده اند، تمامی اظهار نظرها و یا انتقادهایی که در مورد آن شده، از روی حدس و گمان صورت گرفته است.

امضای یادداشت تفاهم بیش از همه، نارضایتی ایالات متحده و اسرائیل را به دنبال داشت. البته در بین کشورهای منطقه، کشور آرژانتین از این امر ابراز نارضایتی کرد. در زمان امضای این یادداشت تفاهم میان ایران و بولیوی، جریان راستگرا در آرژانتین که هنوز قدرت را در اختیار نگرفته بود، همچنان در جایگاه اپوزیسیون قرار داشت. از این رو، جریان راستگرایی آرژانتین این توافقنامه را "توهین و تجاوز به آرژانتین" خواند و از دولت بوئنوس آیرس خواست ضمن محکومیت این توافقنامه خواهان لغو آن شود. علت چنین موضعی را می توان در دشمنی سرسختانه جریان راستگرایی آرژانتین با ایران جستجو کرد که در چندین مورد دولتهای پرونیستی (چپگرایی آرژانتین) را به ائتلاف و یا همدستی با ایران متهم می کردند. و عملاً دولت چپگرایی وقت آرژانتین از بولیوی خواست که در مورد دامنه و میزان این قرار داد توضیحاتی ارائه کند^(۲۰).

یک هفته بعد از امضای توافقنامه کلی میان دو کشور، ادموند نویو وزیر دفاع بولیوی اظهار داشت بر اساس این توافقنامه، دسترسی بولیوی به تجهیزات پهپادی و شناورها ممکن می گردد که برای رصد مرزها، مبارزه با قاچاق مواد مخدر و محافظت در برابر حملات سایبری و استفاده از فناوری ژئوماتیک کاربرد دارند. اما وی به جزئیاتی در این باره اشاره ای نکرد.

وزیر دفاع بولیوی گفت که تردیدها و نگرانیهای ایالات متحده و آرژانتین در مورد این توافقنامه ناشی از انبوه اطلاعات نادرست است؛ زیرا بولیوی از این امکانات نه برای تهاجم به همسایگان و یا هر هدف دیگری بلکه در درجه اول برای تأمین امنیت مرزی و مبارزه با باندهای قاچاق مواد مخدر استفاده می کند؛ مخصوصاً که ایران تجهیزات پیشرفته ای را به بولیوی پیشنهاد داده است که برای کوههای صعب العبور و با ماهیت جغرافیای بولیوی سازگار باشد. نوبیلو همچنین افزود: ایرانی ها یک

نمونه پهپاد را به ما پیشنهاد کردند که از ارتفاع بالا نیز می تواند مرزها را رصد کرد. وی همچنین گفت که کشورش تلاش دارد برای مأموریت‌های گشت زنی در آب‌های کشور برای مبارزه با قاچاق و تجارت مواد مخدر، از فناوری پیشرفته ایران مانند شناورها و تجهیزات دریا نوردی استفاده کند. وی همچنین گفت که کشورش تمایل دارد در زمینه ترمیم و نگهداری هواپیماها و بالگردهای بولیوی با ایران قرارداد امضا کند؛ چرا که خود ما این فناوری را در اختیار نداریم.

از سویی دیگر، کارلوس سانشز بیرازین وزیر پیشین بولیوی این توافق را یک خیانت بزرگ در حق کشور خواند؛ چرا که به گفته او بولیوی در مقابل این تجهیزات جنگی معدن لیتیوم کشور را در اختیار ایران قرار می دهد^(۲۱)

در مقابل، نوبیلو در پاسخ به همه این انتقادات و نگرانیهای داخلی، منطقه ای و بین المللی گفت که: " این توافق در چارچوب تلاشهایی برای مقابله با عقب ماندگی علمی و فناوری صورت می گیرد و به هیچ عنوان تهدیدی برای صلح و امنیت منطقه به شمار نمی رود"^(۲۲).

دو روز بعد از اظهارات نوبیلو، جان کیربی سخنگوی شورای امنیت ملی آمریکا در یک مصاحبه ای گفت: " اداره بایدن نگران است که مبادا صدور فناوری ایرانی ثبات منطقه را برهم بزند"^(۲۳).

سه. برزیل

بعد از آنکه لوئیس ایناسیو لولا دا سیلوا بر کرسی ریاست جمهوری برزیل تکیه زد، این کشور به دو ناو جنگی ایرانی یعنی ناوبندر مکران، و ناوبندر دنا اجازه داد که در فاصله ۲۳ تا ۳۰ ژانویه ۲۰۲۳ در بندر ریو دو ژانیرو لنگر اندازند. ناوبندر مکران در واقع یک نفتکش قدیمی است که بعد از بازسازی به یک پایگاه دریایی شناسایی بدل شده است این ناو، بزرگترین کشتی در ناوگان دریایی ایران به شمار می رود. این ناوبندر

در سفر دریایی به جنوب اقیانوس اطلس در سال ۲۰۲۱ شرکت داشت که پس از آن راه شمال را در پیش گرفت و به سوی دریای بالتیک به سوی سن پترزبرگ روسیه رهسپار شد. دومین کشتی، دنا نام دارد. دنا یک شناور جنگی از کلاس موج و مجهز به سامانه های سلاحهای پیشرفته ای مانند موشکهای ضد کشتی و توپخانه های دریایی و پرتابگر اژدر است. هر دو کشتی بخشی از ناوگان دریایی واحد ۸۶ نیروی دریایی ایران است.

این دو کشتی در نزدیکی آبهای ساحلی شیلی و قبل از ورود به آبراه دریک رصد شدند. گذرگاه دریک بخش جنوب شرقی اقیانوس آرام را با بخش جنوب غربی اقیانوس اطلس در نزدیکی قاره قطب جنوب پیوند می دهد. گفته می شود که شیلی مانع ورود ناوگان دریایی ایران به آبهای منطقه ای شده است. آبراه دریک تنها کانال ارتباطی میان اقیانوسها در نیمکره غربی است که از آبهای منطقه ای مستقل نمی گذرد. این دو کشتی ایرانی در فاصله ۲۳ تا ۳۰ ژانویه در بندر ریو دی ژانیرو لنگر انداختند. سپس کشتی های جنگی ایرانی که در جنوب اقیانوس اطلس حرکت می کردند، در اوایل فوریه و هنگامی که به منطقه انحصاری اقتصادی آرژانتین نزدیک می شدند و در فاصله ۲۰۱ مایل دریایی، ناپدید شدند. اما چند روز بعد در نزدیکی آبهای منطقه ای اروگوئه ظاهر شدند. برخی تحلیلگران آمریکایی بر این باورند که میان چین و ایران در مورد تردد کشتیهای جنگی ایرانی در آبهای اقیانوس اطلس و نزدیکی بنادر و سواحل آمریکای جنوبی، هماهنگی صورت گرفته است. بر اساس داده های سازمانهای دریایی که صید غیر قانونی را رصد می کنند، ۴۳۳ کشتی چینی در نزدیکی ۲۰۱ مایل دریایی آرژانتین شناسایی شده اند. و از ژانویه ۲۰۱۸، حدود ۷۰۰ هزار ساعت فعالیت مخفیانه مجموعه کشتیهای ماهیگیری چینی در منطقه انحصاری اقتصادی آرژانتین گزارش شده

است. تحلیلگران آمریکایی بر این باورند که این حجم از کشتیهای چینی پوششی برای کشتیهای جنگی ایرانی فراهم کرده است تا قبل از ورود به آبهای منطقه ای برزلی، فعالیت خود را مخفی کند^(۲۴).

احتمالاً رویکرد دولت دا سیلوا که بیشتر به کشورهای جنوب و به استقلال از ایالات متحده تمایل دارد و همچنین تجربه دولت پیشین او در زمینه رابطه با ایران، موجب پیشرفت همکاری با ایران شود. و در حالیکه پرنده های بی سرنشین ایرانی در کشورهای اتحادیه بولیواری حضور دارند، احتمالاً این مسأله نظر مساعد دولت برزیل را جلب کند و زمینه همکاری با ایران را در حوزه پهپادی فراهم سازد.

سوم: منافع ایران و کشورهای آمریکای لاتین از توسعه ائتلافهای نظامی ابراهیم رئیسی رئیس جمهور وقت ایران در جریان سفر به کاراکس در سال ۲۰۲۳ در مصاحبه با رسانه های ونزوئلا دیدگاه و انگیزه های خود در مورد رابطه ایران با آمریکای لاتین را بیان کرد. او صحبت های خود را در این جمله خلاصه کرد که آمریکای لاتین یک عنصر مهمی در رأس کشورهای است که می خواهند زندگی مستقل و به دور از سلطه آمریکا داشته باشند. وی همچنین افزود: «همکاری ایران با کشورهای آمریکای لاتین و کشورهای دیگر در جنوب جهانی، می تواند گام مؤثری در تغییر نظام ژئوپلیتیک جهانی به نفع کشورهای باشد که اراده مستقل دارند». همچنین وی، تحریمهای اقتصادی آمریکا را به حمله نظامی به کشورها تشبیه کرد و گفت که کشورهای که تحت این تحریمها قرار دارند، می توانند با تقویت روابط و همکاری میان یکدیگر این تحریمها را خنثی کنند و یا از شدت تأثیر این تحریمها بکاهند».

از این رو، کاملاً طبیعی است که کشورهای اتحادیه بولیواری آمریکای لاتین مانند کوبا، نیکاراگوئه، بولیوی، ونزوئلا که روابط آنها با واشنگتن تنش آلود است، به تقویت روابط با ایران تمایل نشان دهند. نقطه

اشتراک آنها با ایران تنها به رویکرد ضد آمریکایی آنها خلاصه نمی شود بلکه همه آنها عملاً تحت تحریمهای آمریکا قرار دارند و یا مانند بولیوی احتمال تحریم شدن آن وجود دارد^(۲۵)

در چارچوب این رویکرد روشن در سیاست خارجی نظام ایران و دولتهای چپگرای لاتین و در رأس آنها کشورهای ائتلاف بولیواری، همکاری نظامی میان نظام ایران و برخی از کشورهای لاتینی و حتی افزایش این روند همکاری - همانطور که در این پژوهش بیان شد - کاملاً قابل درک است. از این رو، همکاری طرفین در انتقال تولیدات و فناوری صنعت پهبادی ایران به متحدان خود در آمریکای لاتین، برای هر دو طرف منافی به ارمان دارد که در اینجا به برخی از آنها اشاره می کنیم

یک. منافع ایران:

در ابتدا، پر واضح است که سیاست ایران در تولید و صادرات پهباد با هدف کسب دستاوردهای اقتصادی صورت می گیرد و درآمدهای زیادی نصیب ایران می شود. هزینه یک فروند پهباد شاهد ۱۳۶ بین ۲۰ هزار تا ۴۰ هزار دلار برآورد شده است. حال، با توجه به برخی گزارشها مبنی بر اینکه ایران تنها به روسیه ۲۰۰۰ پهباد فروخته است، می توان حدس زد که این قراردادها، میلیونها دلار نصیب ایران می سازد^(۲۶)

از سویی دیگر، ایران در لیست کشورهای قرار دارد که در صنعت پهبادی و ساخت کلاسهای مختلف پهبادی از قدرت و توانمندی بالایی برخوردار است به گونه ای که در زمینه صادرات فناوری پهبادی به کشورهای مختلف با کشورهای غربی و اسرائیل نیز رقابت می کند. به عنوان نمونه، بر اساس ارزیابی های مؤسسه بین المللی مطالعات صلح استکلهم در فاصله سالهای ۱۹۸۵ و ۲۰۱۴ اسرائیل با داشتن ۵۰ کارگزار در آفریقا، آسیا، اروپا، آمریکای شمالی و آمریکای جنوبی ۶۰ درصد صادرات پهبادی در جهان را به خود اختصاص داده است^(۲۷). اما اکنون که روسیه بعد از

سال ۲۰۲۲ در جنگ علیه اوکراین به پهپادهای ایرانی تکیه دارد، وضعیت بسی متفاوت از گذشته است

علاوه بر آن، فروش و یا ارسال پهپادهای ایرانی به برخی کشورها و گروههای مورد حمایت ایران در راستای منافع سیاست خارجی ایران و برنامه سیاسی منطقه ای و بین المللی آن صورت می گیرد. اما در مورد ایران، صنعت پهپادی و تسلیحات بومی ایرانی نه تنها یک منبع سودآور اقتصادی است بلکه ایران با استفاده از این امکانات، در ایجاد و تقویت آنچه "محور مقاومت" علیه ایالات متحده و غرب و اسرائیل می خواند، بهره می گیرد^(۲۸)

علاوه بر آن، فروش پهپادهای ایرانی به کشورهای مختلف جهان می تواند جای خالی فناوری غربی و اسرائیلی را پر کند و بدین سان ایران می تواند انزوای ناشی از تحریمهای اقتصادی را بشکند همچنین رسیدن فناوری نظامی ایران به نزدیکترین منطقه جغرافیایی به ایالات متحده آمریکا به مدیریت کشمکش با ایالات متحده کمک می کند.

دو. منافع کشورهای لاتین

کشورهای چپگرای امریکای لاتین برای شکستن انزوای ناشی از تحریمهای ایالات متحده و کاهش حجم و شدت آثار تحریمها، به تعمیق روابط تجاری و نظامی با ایران روی می آورند.

با توجه به اوضاع نابسامان اقتصادی کشورهای بولیواری که ناشی از سوء مدیریت پرونده های سیاسی و اقتصادی و دشمنی با ایالات متحده است و همچنین تلاشهای پیاپی ایالات متحده برای سرنگونی نظامهای چپگرای این کشورها، تنها گزینه این کشورها این است که برای کاهش شدت پیامدهای نابسامانی اقتصادی خود از کشورهای رقیب و دشمن ایالات متحده مانند روسیه، ایران و کشورهای بزرگی که آمریکا بر آن

سلطه ندارد، مدد گیرند.

همچنین، کشورهای اتحادیه بولیواری به خاطر اوضاع نابسامان داخلی، قادر به توسعه و بهسازی تجهیزات و امکانات فنی پیشرفته در حوزه های نظامی، صنعت و معدن نیستند. از این رو، آنان تلاش می کنند نیازهای خود را به فناوری پیشرفته و نیز نیروی انسانی ماهر و آموزش دیده برای توسعه حوزه های مختلف و از جمله در حوزه نفت از ایران تأمین کنند. به عنوان نمونه، ونزوئلا علی رغم اینکه بیشترین ذخایر نفت در جهان را در اختیار دارد، اما در زمینه حفاری، استخراج و پالایش نفت با مشکل روبرو است و با کمبود نیروهای متخصص در این زمینه دست و پنجه نرم می کند. از سویی دیگر، استفاده از فناوری پهپادی در عملیات شناسایی و رصد مرزی و همچنین تعقیب و مبارزه با باندهای تبهکار سازمان یافته فرامرزی یک ضرورت است. گفتنی است که کارتل های مواد مخدر اکنون به یک چالش واقعی برای کشورهای آمریکای لاتین بدل شده است

و نکته آخر اینکه، مبادلات کشورهای چپگرای آمریکای لاتین - چه مبادلات صرفا تجاری باشد و یا همکاریهای نظامی را نیز شامل شود - با ایران بسی آسانتر از مبادلات با کشورهای غربی است. زیرا مبادلات با ایران هم ارزانتر تمام می شود و هم با توجه به اینکه طرفین تحت تحریمهای آمریکا قرار دارند، امکان معاملات پایاپای با ایران فراهم است و می تواند بهای کالاهای ایرانی را به جای دلار با فلزات گرانبها پرداخت نماید.

چهارم: دسترسی گسترده کشورهای آمریکای لاتین به فناوری پهپادی ایران چه پیامدهای منطقه ای و بین المللی به دنبال خواهد داشت؟ پر واضح است که در طول بیش از دو دهه، جریانهای چپگرای آمریکای لاتین و برخی از کشورهای ضد آمریکایی و در رأس آنها ایران و روسیه،

در آمریکای لاتین منافع مشترکی داشته اند. این امر، همکاری در حوزه هایی چون مبادلات تجاری، سرمایه گذاری، هماهنگی سیاسی در محافل بین المللی، اعلام موضع در سازمان ملل، و همچنین همکاری در زمینه های فرهنگی، اطلاعاتی و نظامی را به دنبال داشته است. این همکاری در دوره های متفاوت بسته به اینکه دولت چپگرا باشد یا راستگرا، گاهی آشکار و گاهی پنهان و گاهی مستحکم و گاهی نیز کم رنگ بوده است. اما آنچه مسلم است سیاست خارجی ایران بر دنبال کردن دیپلماسی فعال، مداوم و پایدار جهت تقویت و تعمیق حضور خود در نیمکره غربی جهان تأکید دارد و کشورهای چون کوبا، ونزوئلا، بولیوی و نیکاراگوئه بازیگران اصلی در این حوزه هستند. زیرا این کشورها که برای چندین سال تحت تسلط جریانهای چپگرا بوده اند به یک الگوی ثابت و پایداری در رابطه با ایران دست یافته اند که بر پایه همکاری و کمک در مقابله با سیاستهای آمریکا در قبال این کشورها و ایران استوار است.

این در حالیست که رابطه ایران با کشورهای چون برزیل، آرژانتین و شیلی با توجه به دولتی که در این کشورها روی کار می آید، حائیهایی از شدت و ضعف را تجربه می کند. از سال ۲۰۰۳ و در طول دو دوره ریاست جمهوری لولا داسیلوا، برزیل از ایران و پرونده هسته ای آن حمایت می کرد. اما در فاصله سالهای ۲۰۱۹ و ۲۰۲۲ که بولسونارو راستگرای افراطی قدرت را به دست گرفت، وضعیت به گونه ای کاملاً متفاوت رقم خورد. همین مسأله در مورد آرژانتین و دولتهای چپگرای کریشنرز و دولت راستگرای ماکری مخصوصاً در مورد اتهام ایران و افرادی از دولت ایران و سپاه پاسداران به دست داشتن در انفجار انجمن یهودی آمیا AMIA در بوئنوس آیرس در سال ۱۹۹۴ نیز صدق می کند

برخی از تحلیلگران که حضور و نفوذ ایران را تهدیدی برای منافع آمریکا می دانند، نسبت به این مسأله هشدار می دهند که در مرحله پیش رو،

شبکه بنادر چینی در قاره های آمریکای جنوبی و قاره آمریکای مرکزی نگران کننده خواهد بود؛ زیرا چین اقدام به احداث ۴۰ بندر کرده است که بیشتر آنها در اقیانوس آرام قرار دارند. به باور این تحلیلگران، این بنادر صرفا به جریان تجارت در آبراه ها منجر نمی شود بلکه زمینه ر برای تحرکات نظامی مخفیانه ایران فراهم می سازد

در ۸ سپتامبر ۲۰۲۲، نیکولاس مادورو با سفر به پکن با شی جین پینگ همتای چینی خود دیدار کرد. در جریان این سفر که یک هفته به طول انجامید طرفین یک سند "ائتلاف راهبردی علیه تمام سختی ها" امضا کردند. در عین حال، شی جین پینگ بر حمایت از کاراکاس برای پاسداری از استقلال خود، تأکید کرد^(۲۹)

قبلا گفتیم که آرژانتین در خصوص دسترسی بولیوی به پهپادهای ایرانی ابراز نگرانی کرده بود و ایالات متحده نیز نسبت به این مسأله و نیز به خاطر اینکه ونزوئلا عملا پهپادهای ایرانی در اختیار دارد، ابراز نگرانی کرد. شایان ذکر است که آرژانتین نیز به داشتن ناوگان پهپادی تمایل نشان داد اما برای این منظور به سراغ اسرائیل رفت. در ۲۷ دسامبر ۲۰۲۲، آرژانتین و اسرائیل قراردادی در مورد پهپادهای اسرائیلی Hero-۱۲۰ و Hero-۳۰ به امضا رساندند. بنابراین آرژانتین اولین کشور آمریکای لاتین است که این کلاس پهپادها را در اختیار دارد^(۳۰)

با توجه به آنچه بیان شد، به نظر می رسد که احتمالا آمریکای لاتین به میدان نبرد ایران و آمریکا و به میدانی برای رقابت میان چین و آمریکا بدل شود. و احتمال خطرناک تر این است که نسخه تازه ای از جنگ تاریخی در خاورمیانه، در آمریکای لاتین شعله ور شود. و اهتمام زیاد دولت و نهادهای آکادمی و تحقیقاتی اسرائیل در مورد افزایش نفوذ ایران در منطقه آمریکای لاتین بهترین گواه این مدعا است.

به طور کل، پر واضح است که در سالهای اخیر روند تولید و فروش

پهپادهای ایرانی سرعت گرفته است و نگاه به آمریکای لاتین بخشی از سیاست بزرگتر ایران است. در اوایل سال ۲۰۲۴، چندین هزار پهپاد پیشرفته با قابلیت‌های رصد، شناسایی و رزمی، در تأسیسات نظامی ایران تولید شدند. این پهپادها که علاوه بر برخی کشورها به گروه‌های شبه نظامی یعنی بازیگران غیر دولتی فروخته و یا ارسال شدند، در چندین جنگ مشارکت کردند. به عنوان مثال، در ۲۸ ژانویه ۲۰۲۴ با همین پهپادهای ایرانی به پایگاه آمریکایی البرج ۲۲ واقع در مناطق مرزی عراق و سوریه حمله شد که به کشته شدن سه سرباز آمریکایی و مجروح شدن ۴۰ تن دیگر انجامید. همچنین در ژانویه ۲۰۲۴، حوثی‌های یمن ۱۸ فروند پهپاد ایرانی را به سوی کشتیها در دریای سرخ شلیک کردند. پیش از آن، شبه نظامیان مورد حمایت ایران در سال ۲۰۲۱ در حمله علیه اهداف نظامی و دیپلماتیک آمریکا در عراق و سوریه از پهپادهای ایرانی استفاده کردند. در طی سالهای ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲، حدود ۲۰ درصد حملات شبه نظامیان مورد حمایت ایران با استفاده از تجهیزات پهپادی صورت گرفت. همچنین ایران از ابتدای سال ۲۰۲۲، صدها فروند پهپاد در اختیار روسیه قرار داده است^(۳۱)

برآیند

به طور خلاصه می توان گفت که پرنده های بی سرنشین ایران در هر درگیری مسلحانه کنونی، یک تهدید جدی به شمار می رود؛ زیرا علاوه بر هزینه اندک و امکان دسترسی به طیف گسترده و پر تعداد آنها، از طریق استفاده از مسیرهای پر پیچ و خم امکان انکار کشور مبدا نیز وجود دارد. به طور کل، پراکندگی بی ضابطه پهپادهای نظامی یک تهدید فرامرزی است که در تغییر شکل و روند درگیریها در مناطق مختلف جهان یک عامل مهم و تعیین کننده به شمار می رود. بدون شک، ایران در زمینه فناوری و تولید موشکهای بالستیک و پهپاد به پیشرفتهای چشمگیری دست

یافته است. امتیاز بزرگ پهپادهای ایرانی این است که در جنگ روسیه و اوکراین عملاً آزمون خود را پس دادند و کشور سازنده آن توانست با تحلیل عملکرد این پهپادها و یافتن نقاط ضعف آنها در میدان جنگ، نسخه های پیشرفته تر آن را نیز تولید کند. وانگهی، حجم هماهنگی و همکاری میان ایران و روسیه در این زمینه را نیز نباید از نظر دور داشت که اکنون پهپادهای ایرانی در کارخانه هایی در داخل روسیه و بلاروس تولید می شوند. نکته دیگر، میزان هماهنگی میان ایران و چین است که محموله های صنایع نظامی ایران را به عنوان محموله های تجاری پوشش می دهند. همه این موارد می توانند ایران را در روند جنگهای کنونی و آینده -نه تنها در خاورمیانه بلکه در نقاط مختلف جهان و از جمله در آمریکای لاتین- به یک عامل تعیین کننده تبدیل کنند.

پی نوشت ها

- (1) Natasha Turak, "Iran's drones could reach a new South American market as Bolivia expresses interest", CNBC, (31-07-2022), accessed March 22, 2024, <https://2u.pw/MQrEp8XCl>
- (2) Mona Hojat Ansari, "Why the West is worried about the growing use of Iranian weapons", Tehran Times, (03-02-2024), accessed March 22, 2024, <https://2u.pw/bP9coCn5>
- (3) Michael Lipin, "Why Iranian Drones Are Appealing to Belarus, Bolivia", VOA, (12-08-2022), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/OKSg>
- (4) Ata Şahit, "What role would Iranian drones play in any regional crisis?", TRT World, (February 2024), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/UDPA>
- (5) Emanuel Fabian, "Gallant says Iran in talks with 50 countries to sell missiles and drones", Times of Israel, (17-02-2023), accessed March 21, 2024, <https://2h.ae/nlBJ>
- (6) Danny Citrinowicz, "Iran is on its way to replacing Russia as a leading arms exporter. The US needs a strategy to counter this trend.", Atlantic Council, (02-02-2024), accessed March 20, 2024, <https://2h.ae/juVk>
- (7) Dan Sabbagh, "Deadly, cheap and widespread: how Iran-supplied drones are changing the nature of warfare", The Guardian, (02-02-2024), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/zDMY>
- (8) Ardalan Mohammadzadeh, "Iranian drones; now in the Western Hemisphere", Tehran Times, (09-09-2023), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/STZd>
- (9) رنگ سرخ به جریان چپ‌گرای آمریکای لاتین اطلاق می شود.
- (10) Sabina Nicholls, "Iran's Stealthy Steps in the Region: Latin America under Threat – PART I", Diálogo Americas, (07-02-2024), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/ttHW>
- (11) JOSEPH HUMIRE, "Iran and Venezuela: A Strategic Partnership", Dialogo Americas, (10-06-2021), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/uheV>
- (12) Andrew Lumzden, "Media Guide: Iran in Latin America", American Iranian Council, (27-01-2023), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/xJPP>
- (13) Umud Shokri, "Iran Nurtures Ambitions For The Venezuelan Oil Market", (16-04-2015), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/UhDZ>
- (14) JOSEPH HUMIRE, "Iran and Venezuela: A Strategic Partnership", Dialogo Americas, (10-06-2021), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/uheV>
- (15) Ángel Bermúdez, "Cómo Venezuela se convirtió con la ayuda de Irán en el "único país latinoamericano que cuenta con drones armados"", BBC News Mundo, (30-11-2022), accessed March 17, 2024, <https://2h.ae/lGDo>
- (16) اسیکیبو منطقه ای به مساحت 160 هزار کیلومتر مربع و بخشی از کشور گویان همسایه ونزوئلا است. این منطقه که سرشار از نفت و منابع طبیعی است، یک سوم کل مساحت کشور گویان را به خود اختصاص داده است. و حدود یک پنجم جمعیت گویان در این منطقه مورد مناقشه زندگی می کنند. بعد از آنکه ونزوئلا

در 3 دسامبر 2023 برای ضمیمه کردن این منطقه به خاک خود، همه پرسی برگزار کرد، اوضاع وخیم تر شد. مادورو همچنین به شرکت دولتی نفت دستور داد تا مجوزهایی صادر کند که ونزوئلا بتواند از منابع منطقه مورد مناقشه بهره داری کند.

(17) Alijani Ershad, "Venezuela's Zolfaghar boats are just the latest military equipment provided by Iran", France24, (10-01-2024), accessed March 19, 2024, <https://2h.ae/jnOl>

(18)- Joseph Humire, "Iran's Weapons Now Reach the Western Hemisphere", The Heritage Foundation, (17-08-2022), accessed March 15, 2024, <https://2h.ae/LrKy>

(19) Andrew Lumzden, "Media Guide: Iran in Latin America", American Iranian Council, (27-01-2023), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/xJPP>

(20) Eldar Mamedov, "Fresh Hysteria Over Detail-Less Bolivia-Iran Security Deal", Responsible Statecraft, (01-08- 2023), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/HPtu>

(21) Luis Marcelo Tedesqui Vargas, "Novillo dice que acuerdo con Irán incluye drones, lanchas y "protección cibernética", EDICIÓN IMPRESA,(26-07-2023)), accessed March 12, 2024, <https://2h.ae/yhuF>

(22) Edwin Condori, "Ministro boliviano cree que hay "show político" en Argentina tras polémica por su viaje a Irán", El Deber, (25-07-2023), accessed March 12, 2024, <https://2h.ae/hjXj>

(23) Natasha Turak, "Iran's drones could reach a new South American market as Bolivia expresses interest", CNBC, (31-07-2023), accessed March 20, 2024, <https://2h.ae/hmqw>

(24) SFS Team, "VRIC MONITOR NO. 29 | LATIN AMERICA BETWEEN WAR AND PEACE", SFS, (03-03- 2023), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/SlIp>

(25) AIC Senior , "Media Guide: Iran in Latin America", (27-01-2024), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/xJPP>

(26) Danny Citrinowicz, "Iran is on its way to replacing Russia as a leading arms exporter. The US needs a strategy to counter this trend", (02-02-2024), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/juVk>

(27) Garrett Nada, "Explainer: Iran's Drone Exports Worldwide", (12-06-2023), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/bfbT>

(28) Natasha Turak, "Iran's drones could reach a new South American market as Bolivia expresses interest", CNBC, (31-07-2023), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/hmqw>

(29) SABINA NICHOLLS, "Iran's Stealthy Steps in the Region: Latin America under Threat – PART II", Diálogo Americas, (23-02-2024), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/FhTa>

(30) Paul Iddon, "Iran And Israel Are Selling South America Drones. Could Others Soon Follow?", Forbes, (28-07-2023), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/FFeN>

(31) Iran primer, Roster of Iran's Drones, (02-02-2024), accessed March 22, 2024, <https://2h.ae/fYUc>